

Світлій пам'яті загиблих за волю України побратимів, так чи інакше згаданих у цій книзі, присвячується. А також всім тим, хто загинув вже після написання цього роману, але своєю службою і відданістю вплинув на автора.

Микита Томмі, Третій, Адвокат, Череп, Мол, Халк, Юра, Злий, Студент, Бабай, Свет, Джонні, Лондон, Іспанець, Адеса, Олежа, Шуня молодший, Захар (Ілля), Черепашка, Коготь, Чорний.

І всім, кого не згадав...

Царство Небесне!

Від автора

Роман «Тінь від полум'я» — пригодницька драма про соціалізацію ветерана АТО з посттравматичним стресовим розладом. Сюжет книги художній, тобто вся історія головного героя вигадана, якщо брати концепцію загалом. Але половина глав — реальні історії, які відбувалися з бійцями різних підрозділів. Щось траплялося зі мною, інші ж матеріали я збирав, коли мав змогу спілкуватися з безпосередніми учасниками описаних подій у період моєї служби.

Кожна глава, біля назви якої стоїть одна зірочка «*», — ґрунтована на реальних подіях.

Кожна глава, біля назви якої є дві зірочки «**», — повторює реальну історію майже повністю. Винятком служить те, що глава все одно підігнана під загальний сюжет, імена й час подій, назви підрозділів, а також причини деяких учинків можуть бути змінені.

Розділ 1

Моє ім'я Олег Бербенко, чи воно вам щось каже? Мабуть, якщо ви не мій родич або хоча би знайомий, то про мене ніколи не чули. Хіба в дитинстві мене показували по місцевому телебаченню у Слов'янську, тоді я виграв у новорічному конкурсі якусь іграшку, і про це зняли репортаж. Щоправда, сумніваюся в тому, що у вас така гарна пам'ять, бо відбулося це років п'ятнадцять тому. Отож ми незнайомі, але, якщо все складеться ідеально, то ви ще не раз почувете моє ім'я. Знаю, звучить оптимістично, і це незважаючи на те, що віра в «ідеальний світ» дається мені останнім часом нелегко. Повноцінне розуміння того, що я за людина, і що взагалі відбувається навколо, кудись зникло, коли я після служби в зоні АТО повернувся до цивільного життя. Знову і знову пірнаю в роздуми, щоби відповісти самому собі на ці запитання, а далі народжуються історії. Вони не мають зі мною нічого спільного, але відводять від леза, на якому стоїть наш світ. Звідси й виникають мої розповіді. Та чи потрібні вони комусь насправді? Моторошно уявити, що це лише для тебе...

— Ще раз: про що мова в цій книзі? — запитав Іван Володимирович, зупинивши мій потік думок.

— Про дівчину, яка потрапила у важку життєву ситуацію й залишилася зовсім сама. Там багато чого: кримінал, детектив, драма. Дуже цікавий і насичений сюжет, — відповів я.

Іван Володимирович дивився на мене зі жалем, наче я недорозвинута дитина, а йому важко відмовляти в моєму фантастичному й непридатному до виконання проханні. Цей чоловік мав приблизно сто кілограмів ваги, на товстому череві дорога біла сорочка ледь не репалася. З першого погляду він був схожим на типового бізнесмена, який обдирає народ

і біжить по головах без докорів сумління. Але його добре обличчя вселяло довіру. Він володів великим видавництвом, яке належало до топ тридцяти українського літературного ринку. Нас познайомила моя близька подруга Аліна, вона раніше була власницею друкарні, яку продала, щоби допомогти моєму підрозділові, коли ми були на фронті. У процесі спілкування Аліна дізналася, що я живу мрією стати письменником, і пообіцяла зв'язатися з потрібними людьми. Ось і сиджу в офісній будівлі у центрі Києва та розповідаю Іванові Володимировичу про свою книгу, яку разом із рецензією я передав йому ще два місяці тому.

— Я погортав трохи, ти гарно пишеш, мені сподобалось. Але таку книгу... Таку історію, можна було б видати, якби ти був уже відомим. Розумієш? — говорив він зі мною, протягуючи кожне слово у своїй незвичайній манері.

— Ні, не розумію. Яка різниця, хто видає книгу, якщо вона хороша?

— Різниця в тому, що я можу її видати, але не зможу продати. Я тобі сто відсотків даю. Проте послухай, ти талановитий хлопець, не кидай писати, просто це не та книга, з якою можна вийти на ринок.

Я відвернувся та подивився у вікно, протягнувшись поглядом упродовж усієї стіни: воно освічувало кімнату денним світлом. Блакитне небо було чистим, лише в центрі висіла самотня хмара.

До Києва я приїхав одразу, як закінчив роман, першого ж дня передав його Іванові Володимировичу через Аліну, а далі, не бажаючи повертатися додому, орендував собі кімнату на лівому березі Дніпра й узявся шукати роботу. Великі ставки робив на літературу, але тепер розумію, що зі мною зараз спілкуються лише завдяки клопотанню, а серйозно розглядати мою писанину ніхто не збирався. Як діяти далі, реальних ідей не було, від злості хотілося зарядити товстуну в ніс, але я розумів, що це нічого не змінить.

— От чому ти вирішив написати таку дивну історію, скажи? — запитав мене видавець.

— Просто до мене «приходять» різні ситуації, а я їх записую. Раніше писав тільки короткі розповіді, а тепер вирішив узятися за роман. Мені подобається, це дарує задоволення, тим паче, історій у голові багато, хочу регулярно їх видавати.

— Олеже, ну ти ж був у АТО, правильно?

— Був, — відповів я, розуміючи, до чого він хилить.

— Чому б тобі не написати про це? Я можу з великою ймовірністю сказати, що таке — куплять. У країні багато патріотів, поки ще, — спіймавши мій невдоволений погляд, він лише знизав плечима, мовляв, це не від нього залежить. — Коли ти зі служби пішов?

— На початку лютого.

— Цього року? — трохи здивувався мій співрозмовник.

— Ага.

— А прийшов туди у чотирнадцятому?

— Так.

— Ну ось, майже п'ять років, невже тобі нічого розповісти про цей період?

— Розповісти є багато чого, — сказав я. — А от такого, що б мені хотілося згадувати — ні.

— Радикально ти судиш. Я тобі скажу так: якщо хочеш заробляти літературою, тобі потрібне ім'я. На цій книжечці ти собі його не заробиш, а от, будучи ветераном і написавши добротну книгу про війну, я тобі гарантую, — ти з моєю допомогою зможеш її продати. Зрештою, вирішуй, як знаєш.

Вирішувати не було чого, я вже давно все обміркував — працювати на будівництві, як останні два місяці, у мене не було ані сил, ані бажання. Погоджуватися на постійні запрошення в різні підрозділи також не планував. Адже я тільки-но зумів вирватися на волю, тільки-но відчув, що совість мене потворити за це не буде, тому одягати знову форму не хотілось.

— Якщо я візьмуся писати про АТО, ви точно допоможете мені видати книгу? — спитав я після недовгих роздумів.

— Прийму тебе поза чергою, а якщо книга буде хорошою — запропоную тобі найкращі умови.

— Домовилися, спробую, дякую за допомогу.

Я залишив кабінет, що більше нагадував лікарняну палату. Білі стіни й повна відсутність будь-яких предметів інтер'єру, крім стола та крісел. Навіть прапорця чи портрета Президента не було, ну, просто-таки небесна канцелярія. А кабінет секретарки Івана Володимировича, навпаки, був завалений усіляким мотлохом. Я попрощався з дівчиною, котра заповнювала якісь папери, і спустився ліфтом. Залишивши елітний офісний центр «Парус», я подивився на нього й подумав, що людина, яка може дозволити собі орендувати тут приміщення, навряд чи часто виконувала свої обіцянки. Хмарочос відображав навколишні кольори й тягнувся догори вигнутим, схожим на туго натягнуте полотно тілом, за що й отримав назву.

Я пройшовся містом, поринувши в роздуми, праця на будівництві вбивала, занадто багато сил і часу йшло, щоби прогдувати себе. А якщо відтепер доведеться ще й друкувати, то стовідсотково потрібно знайти іншу роботу. Повертатися до рідного Слов'янська точно не варіант. Так, провінційне місто на Донбасі, яке я покинув у пошуках чогось нового, завжди чекатиме, але настільки рано здаватись я не мав наміру.

Із пересадкою на станції метро Театральна я дістався лівого берега Дніпра, де зійшов на Чернігівській; звідси до мого дому було ще хвилин двадцять пішки. Я зателефонував товаришеві по службі, який пішов із мого батальйону кілька років тому. Коли я переїздив до Києва, він одразу сказав, що є робота для служивих, на якій добре платять, але того моменту мене влаштовувало й будівництво.

— Агов, Бурий, здоров. Не зайнятий? — почав я.

— Томмі, ти? Кажі, — прозвучав знайомий голос зі слухавки.

Із Бурим ми на службі ніколи не перетиналися, служили в різних ротах, та й на різних рівнях. Але коли він прощався, у нашому батальйоні людей залишалось вкрай мало, тож я випадково потрапив на його проводи.

— Ти пропонував мені роботу, є ще той варіант?

— Є, авжеж. А що в тебе на будівництві?

— Та графік важкий. Ти, здається, казав, що у вас із цим легше.

— Є таке, без п'ятиденки. Якщо треба виїхати на замовлення — буває, весь день катаємось, а буває, навіть тиждень удома сидимо.

— А щодо платні?

— Завжди по-різному, але в середньому від п'ятнадцяти до двадцяти п'яти тисяч виходить.

— Суттєва різниця. Так, а що за робота? — перейшов я до головного.

— Краще при зустрічі обговоримо, сьогодні п'ятниця?

— Так.

— Ну, то давай завтра зустрінемося, ти ж вихідний будеш?

— Ні, я завтра працюю, просто сьогодні відгул брав. Можеш у неділю? — мене добряче насторожувало те, що він не може телефоном пояснити, у чому полягає робота, але все ж я вирішив довіритися.

— Добре. Ти тільки не переймайся, там усе чисто, без криміналу.

Попрощавшись із Бурим, я подався додому, якщо, звичайно, так можна назвати кілька поєднаних квартир на п'ятому поверсі панельної багатоповерхівки, де я винаймав кімнату. Дешевий косметичний ремонт надавав цьому місцю трохи сучасності, але з-під білої водоемульсійної фарби чітко відчувався запах Радянського Союзу. В моїй кімнаті (як і в інших) стояло дешеве ліжко з пресованої деревини, яке я застеляв зеленим простирадлом із сонечками (комахами, а не зірками), що його взяв у мами перед від'їздом. Сусідили зі мною ще четверо: якась дівка з простуватою мовою і виряченими цицьками, котра приїхала до Києва шукати нареченого; два жажливо розсварених поміж собою вірмени, через те, що один із них був циганом, а інший сердився на нього, бо той «видавав себе за вірменського чоловіка»; а також студент-айтівець, який посилено шукав роботу

і, враховуючи зарплати у сфері програмування, навряд чи надовго затримається в цій клопівні.

Своїх сусідів я бачив рідко, дівчина постійно ночувала у свого хлопця (хлопців?), а програміст не виходив із кімнати впродовж доби (точно як я, коли відсипався після зміни на будівництві), отже, шанси перетнутися в нас були мінімальні. З вірменами ж я зустрічався частіше. Той, який насправді був циганом, працював офіціантом у ресторані вірменської кухні, для чого, власне, і брехав про своє походження. Щоразу, коли я о шостій ранку збирався на роботу, ми з ним обов'язково бачилися на кухні й разом снідали, щоправда, не перекидаючись при цьому навіть словом. Інший працював на базарі, допомагав якомусь родичеві, в якого був свій павільйон. Зрозуміло, що всі ці люди через місяць чи два поїдуть із цього гуртожитку, залишаючи свої побиті пліснявою кімнати новому шукачеві пригод. Мене ж поки проживання в цьому сараї цілком влаштовує. Живеш, за київськими мірками, за копійки, ніхто тобі не заважає, усім один на одного начхати. Знаю, в думках далекої від столиці людини переїзд до Києва має вигляд казки, де всі особливі, вродливі, творчі та обов'язково з кубиками пресу.

Але так справа йде тільки тоді, якщо в тебе є достатньо фінансів, в іншому ж випадку потрапляєш до гуртожитку, де живуть такі ж провінційні ідеалісти, як ти, котрим не вистачило грошей на нормальні апартаменти. І ти працюєш понад міру, доки тебе жеруть клопи, щоби вирватися хоч трохи вперед, тим часом, як десяток таких самих стоїть позаду й чекає, коли ж ти оступишся та впадеш, щоби зайняти твоє місце. Щоправда, для мене всі ці думки про велике місто були не більше ніж марний галас. Я приходив із роботи й «вимикався» від втоми, а тепер мені треба ще й писати новий роман, бо той, на який робив ставку, видавць забракував.

На будівництві я пропрацював трохи більше, ніж два місяці, й, до речі, за останній так і не отримав платні. Потрібно було зателефонувати виконробу й попередити, що

я звільняюся. Гудки в телефоні перетворилися на монотонний і потворний гул. Я заплющив очі, щоби зосередитись, очні яблука забігали в різні боки, і я відчув, як повіки тнуть-ся об зіниці.

— АЛЛО, ТИ ЩО, ГЛУХИЙ? Здається, випадково набрав, — горлання виконроба привело мене до тями, схоже, я ненадовго впав у сплячку.

— Сергію Геннадійовичу, я тут, просто відволікся, — проторохтів я.

— Тут? То кажи, що хочеш? — Сергій Геннадійович ніколи не відрізнявся ввічливістю чи чемністю стосовно підлеглих, проте мужиком здавався мені розумним.

— Я цей, звільняюся, завтра прийду за платнею.

— Це ти вчасно сказав, дякую. А нічого, що мав попередити за два тижні, га? — я, зрозуміло, знав про це, але марнувати навіть один день, який міг би витратити на написання книги, мені не хотілося.

— Ну, ми ж не зовсім за трудовим кодексом працюємо, правильно? У мене ситуація, Сергію Геннадійовичу.

— Ситуація?

— Ага, форс-мажор. Іншого шляху нема.

— Ну, ситуації бувають, розумію. Тільки от зарплата за цей місяць, сам знаєш, коли буде — першого червня. Тоді й отримаєш за сім днів, які відпрацював.

— Це зрозуміло, мені б за минулий місяць отримати. Ви ж самі казали, що з дня на день. От мені якраз терміново потрібно, думаю на одного знайдете гроші.

— Ти що, не отримав ще за квітень? — підроблене здивування виконроба мене насторожило.

— Геннадійовичу, ти мені мозок не... Не задовбуй, зрозумів? Я сказав уже, що завтра прийду за грошима.

— Чого кричиш? Шмаркачу, нічого не переплутав? — захищаючи свою гордість, Геннадійович ледь не перейшов межу.

Він знав, що я атовець, до того ж дебелий та спортивний. Тому його тон почав заспокоюватися з кожним вимовленим

словом, а опісля він тихо додав, щоб я все ж таки приходив завтра на об'єкт.

Однією справою менше. Я зрадив тому, що на сьогодні цілком вільний і тепер, пообідавши, зможу відразу розпочати роботу над романом. Але, перш ніж вийшов із кімнати, мою голову пронизав різкий удар, біль промчав од потилиці та вздовж хребта. Я, наче пронизаний струмом, упав спиною на матрац, напханий іржавими пружинами, і застогнав. Очі горіли, й виникло відчуття, що вони пропалюють отвори в моїх повіках. Я притиснув пальці до скронь. Такі напади бувають у мене кілька разів на тиждень і, здається, переслідуватимуть усе життя.

Свист у вухах почав розривати череп, наче моя голова — це кинутий у багаття газовий балон. Тремтячою рукою намацав у боковій кишені наплічника баночку з пігулками та, діставши дві штуки, проковтнув їх. Приймаю пірацетам щодня під час їжі, це порадив мені лікар із мого батальйону — у зв'язку з тим, що в останні кілька тижнів контракту в мене почалися регулярні напади. Препарат понизив кількість і тривалість нападів, але не прибрав їх зовсім, тому, коли береться працювати дзвіниця всередині черепа, я лізу за додатковими пігулками. Мені ніхто не казав цього робити, і я не певен, чи працюють саме ліки, чи це просто ефект плацебо, але біль минає швидко, не затримуючись довше кількох хвилин. Знайшовши півлітрову пляшку води в найбільшій кишені наплічника, осушив її. Моє тіло знову впало на ліжку, а свідомість приєдналася до нього через кілька секунд. Коли величезна чавунна куля перестала давити на голову і біль поступово зник, я все ж вирішив піти на кухню.

Кімната була просторою, два всіяних наліпками холодильники марки «Донбас» почергово торохтіли, нагадуючи звук бронетранспортера, на якому я розпочинав службу. У центрі кімнати стояли старий обідній стіл і чотири стільці. Біля дальньої стіни була плита, а поруч із нею — дві навісні тумби. У кутку смерділа допотопна раковина, яку підпирала милиця, наче могутній Атлант зорі. Я відчинив дверцята

холодильника, в якому мені належали дві полицки. П'ять яєць і пакет пастеризованого молока — усе, що залишилося з продуктів. Мені терміново потрібна зарплата, інакше далі буде важкувато.

— Омлет готуєш, Томмі? — єхидний голос мого найкращого друга змусив мене різко обернутися.

І справді, Ромашка стояв біля входу в кухню, спираючись на одвірок, та усміхався. Його світле волосся відросло, тож йому доводилося прибирати його за вуха. Він був трохи нижчий за мене, проте у плечах здавався вдвічі ширшим, з огляду на нашу приблизно однакову вагу.

— Що тут робиш? — я здивувався.

— Де, у Києві? — перепитав він і посміхнувся у звичній йому манері. — Я тут живу, якщо ти забув.

— Та ні, у мене на кухні. Як сюди потрапив?

— Як? Історія проста: я постукав у двері — мені відчинили.

— А хто хоч відчинив? — я подумав, що це був айтівець, бо інших зараз, напевне, нема вдома. — Хлопець, худий такий?

— Еге ж, він.

— От же, він так і грабіжників усередину пустить, придурок.

— А що? Пропонуєш чекати, доки сам вирішиш нарешті побачитись із другом? Ти ж як зі служби пішов, то жодного слова від тебе. Так із друзями не чинять.

— Пробач, я ж приїхав роман видавати, два місяці на будівництві працював. Часу зовсім не було.

— Я сяду? — спитав Рома.

Ми з Ромашкою давно не бачились, а його прибуття однаково я сприйняв як даність. Отямившись, обняв друга й запропонував йому стілець, а сам сів навпроти.

— Ну то й що? Видали?

— Ні, сказали, що краще про АТО написати.

— Он як... І що, будеш писати?

— Буду, нікуди діватися, на будівництві не хочу працювати все життя, — сумна посмішка скривила моє обличчя, і ми з Ромою зустрілися поглядами.

Зміст

Від автора.....	7
Розділ 1	9
Війна*	19
Розділ 2	31
Курний шлях*	40
Розділ 3	46
Перший раз**	54
Розділ 4	60
Сказання про Котла*	67
Розділ 5	81
Гноми з донецьких підземель**	94
Розділ 6	103
Байки про сміх і сум**	108
Розділ 7	116
Обережніше зі словами**	134
Розділ 8	141
Чайко, це не твоя війна**	147
Розділ 9*	158
Думає двічі**	166
Розділ 10*	177
Літній табір «Батарейка»**	187
Розділ 11*	192
Уві сні й наяву*	198
Розділ 12.....	208
Весілля	217
Фінал.....	221
Епілог	228
Післямова та подяки.....	230